

Yalanlar Bilimi

Emin Reşah

2013-09-01 Sun

Bir kaç sene evvel burnumun hava yolunu açtırmak için müdahalede bulunacak doktora muayeneye gitmişken, *hazır KBB'ci bulmuşum, şu kulağımdaki otoskleroza da tekrar baktırayım* demiştim. Doktorların bundan pek memnun olmadığımı bildiğim halde teşhisi de söyledim. Ben memnun olmadığımı bilmiyormuş gibi yaptım, doktor memnun olmadı ve sonra beraber sıfırdan başlıyormuş gibi yaptık.

Buradaki hassasiyeti anlıyorum ama hastanın da bir defa teşhis edildikten sonra *gerekli* semptomları anlatabileceğini de düşünmek lazım. Teşhisi söylemesem de, o teşhis için nelerin gerekli olduğunu biliyorsam, o tarafa yönlendirebilirim doktoru, değil mi?

Thomas Szasz'ın *Yalanlar Bilimi Psikiyatri* diye bir kitabı var. Tıbbî hastalıkların pek çoğunda gerçekdışı semptomlardan şikayet etmenin sonu *hastalık hastası* teşhisi konmaktır diyor, çünkü *gerçekdışı semptom* görülebilir. Doktora gidip, *nefes alamıyorum* dediğimde burnuma veya ciğerlerime bakıp hastalığımı bulabilir veya bir arıza bulamıyorsa, semptomların gerçekdışı olduğunu söyleyebilir.

Ancak *ruhi hastalıklarda*, çok zaman kişinin beyanından öte bir arıza yok. Gidip *yastığa başımı koyunca sesler duyuyorum, geçen gün kitap rafında peri gördüm, masa lambam da bana masal anlattı* desem, bunların gerçekte böyle olup olmadığını anlayamaz. Belli bir maksat için *kafadan atıyor* olabilirim ancak psikiyatri, benim bu *kafadan atma* halimin de özünde bir hastalık olduğunu söylüyor. *Bir adam şizofren numarası yapıyorsa da şizofrendir* demek gibi.

Bu önemli bir fark ve psikiyatrinin neden pek *bilim* olmadığını buradan anlayabiliyoruz. Kendinden şikayetçi insanların *susmasını sağlayarak* onları *tedavi etmek* mümkün olabilir ama bu onların gerçekten iyileştiği anlamına gelmez. Numara yapan adama *şizofren numarası yapmama ilacı* vermekle, *şizofreni ilacı* vermek arasında bir fark yok, çünkü bu hastalıklar arasında bir fark yok. O halde bütün psikiyatrinin *gıcırdayan dişlileri yağlamak* gibi bir amacı olduğunu düşünüyorum, sıkılmış insanları bir şekilde *susturmak*.

Tabii bunların bazısı gerçekten hasta, yani adam (benim de arada sırada yaptığım gibi) masa lambasıyla konuşuyor ve (hiç başıma gelmediği şekilde) masa

lambası da ona cevap veriyor. Sorunlardan biri, bu adamın *masa lambaları konuşmaz* diye çok kesin bir kanaati olması, belki *gerçeklik fikri* o kadar köşeli olmasa ve insanların masa lambalarıyla da arkadaş olabileceğini düşünse, bu kadar sorun olmayacak ama oluyor. Sonra doktora gidiyor, kendisi gibi diğer hastalar üzerinde denenmiş ve masa lambalarını (ve kitaplıkları, prizleri, bulutları ve sair konuşkan eşyayı) susturan bir ilaç almaya başlıyor ve masa lambası inşallah susuyor.

Ancak canı ödev yapmak istemediği için masa lambasını konuşturmayı tercih edenler olamaz mı? Malum ki, kendine bir *deli kimliği* edinmek sıkıcı ödevlerle ve sair vazifelerle uğraşmaktan daha kolay olabilir. Hayatını değiştiremiyorsan, doktorlar gibi bu işi yapmaya *yetkisi* olan birilerini bulursun. Onlar da sana *istirahat* etmen ve hayatında belli değişiklikler yapman gerektiğini söyler. Yapılacak değişikliklerin arasında ödevler de kaynar gider, artık öncelik değildirler. Freud, 1. Dünya Savaşı'ndan kaçmak için (şimdilerde sanırım Post-Travmatik Stres Bozukluğu) denen bir *hastalığı* sebep gösteren askerlerle ilgili, *hasta olduğunu söyleyenlerin hayatlarını savaşta olduklarından daha çok zorlaştırmak* dışında bir çözüm sunmamış. *Hasta değilse adam cepheye öleceğine, gelip hastanede elektrik şoku yemez* demek istiyor. Belki yaşamak için razı olur, belki de razı olmadığı halde bilmediği için gelmiş ama hastanede mahpus yaşamak zorunda kalmıştır ama Freud zaten her soruya cevap vermeyi sevmez.

Buradaki anormalliği, yeni yeni yayılan, hastalıklarla *beyin MR'*ı arasında ilişki kurmaya çalışan bazı yöntemler çözmeye çalışıyor ancak burada da pek başarı yok anladığım kadarıyla ve zaten nihai olarak bir makineye girip, zihinsel hastalıkları anlamak sözkonusu olduğunda, insan zihnini de aynen başka bir yere kopyalamak mümkün olur.

Hasılı meselemiz, aslında insanların *deli olmak* zorunda kalmayacağı ve *delilerin* de kendilerini kötü hissetmeyeceği bir dünya. Bunu sağlamak için Psikiyatri'nin şimdiki becerilerinden de, yani *sebeple uğraşacağına ilacı yaz gitsin* ilkesinden de faydalanmak mümkün ama insanların hayatını başarı veya sair erişilmez hedefler uğruna cehenneme çevirip, sonra *mutlu (ve tabii makinedeki iyi bir dişli) olmak* için antidepresanı dayamayacak bir dünya lazım. Yok mu böyle bir dünya?